

На основу члана 41а став 3. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16 и 95/18 – др. закон) и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

Влада доноси

УРЕДБУ
О ПРОГЛАШЕЊУ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА
„ДОЛИНЕ ПЧИЊЕ”

Члан 1.

Долина Пчиње налази се на крајњем југу Србије на граници са Републиком Северном Македонијом. Предео Пчињске долине у подгорини планине Козјак припада крају Козјачије, а горњи део слива ове реке издваја се и као Пчиња или Горња Пчиња, проглашава се за предео изузетних одлика под именом „Долина Пчиње” и ставља под заштиту као подручје I категорије односно од изузетног значаја (у даљем тексту: Предео изузетних одлика „Долина Пчиње”).

Члан 2.

Предео изузетних одлика „Долина Пчиње” ставља се под заштиту у циљу заштите и очувања, разноврсности геолошке грађе и рељефа где се посебно истичу укљештени меандри и очуване обале реке Пчиње. Поред тога овај простор је један од најзначајнијих центара биолошке разноврсности Србије са утицајем медитеранског флористичког и фаунистичког елемента. Флора долине реке Пчиње је мешавина флорних елемената континенталне Србије и медитеранске Македоније. Вегетација је представљена климазоналном заједницом *Quercetum farnettocerris carpinetosum orientalis pubescentosum* Јов.- шума сладуна и цера са грабићем и медунцем. Део пчињске долине и долине Узовске реке, једино је станиште грчке корњаче (*Testudo graeca*) и две врсте змија (шилац, *Platyseps najadum* и четворопругасти смук, *Elaphe quatuorlineata*) у Србији. У долини Пчиње до сада је регистровано 129 врста птица, мада се процењује да је тај број око 170 врста.

У централном делу подручја налази се културно добро манастир „Прохор Пчињски” изузетно вредан културно-историјски и грађевинско-архитектонски комплекс који као такав даје специфичан идентитет ширем подручју са значајем који превазилази оквире Србије.

У долини Пчиње сачуване су културне вредности и традиционалне социолошке и културолошке особености (културно-историјско наслеђе, архаична села, традиционалан начин живота и сл.), које су кроз еволутивни процес заједничког међудејства са природним окружењем, утицали на то да ово подручје данас представља специфичну предеону целину или реликтни културни предео, који настаје комбинованим деловањем природе и човека.

Према класификацији предела Организације Уједињених нација за образовање, науку и културу (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO)

„Долина Пчиње” припада категорији реликтних културних предела, односно типа предела који настају комбинованим деловањем природе и човека.

Висок диверзитет биљних врста говори колики је значај овог подручја у смислу флоре и вегетације и оправдава чињеницу да је оно уврштено у међународно значајна ботаничка подручја Important Plant Areas – IPAs (Долина Пчиње).

Подручје Пчиње је међународно значајно подручје за птице Important Bird Areas – IBAs (RS036IBA).

Због присуства одређених угрожених биљних и животињских врста и природних станишта који се налазе на Резолуцији 4. и 6. Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, долина Пчиње је Emerald подручје (RS0000015) у оквиру међународне Emerald еколошке мреже.

Члан 3.

Предео изузетних одлика „Долина Пчиње”, налази се на територији општина Бујановац (КО Узово, Старац, Јабланица, Воганце и Сејаце) и Трговиште (КО Мала Река, Барбаце и Рајчевце).

Површина Предела изузетних одлика „Долина Пчиње” износи 4228 ha 22 a 20 m², од чега је у државној својини 739 ha 45 a 00 m² (17,49%), у приватној својини 2649 ha 38 a 91 m² (62,66%) и у црквеној својини 839 ha 38 a 29 m² (19,85%).

Опис границе и графички приказ Предела изузетних одлика „Долина Пчиње” дати су у Прилогу - Опис границе и графички приказ Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

Члан 4.

На подручју Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, утврђују се режими заштите I, II и III степена.

Режим заштите I степена обухвата површину од 222 ha 87 a 25 m² (5,27%) у оквиру којег се налазе локалитети: „Козјак” и „Преслоп”.

Режим заштите II степена обухвата површину од 1 607 ha 82 a 54 m² (38,03%) у оквиру којег се налазе локалитети: „Старац – Узово”, „Мачиште - Вучетрлиште”, „Испосница” и „Воганце – Мала Река”.

Режим заштите III степена обухвата површину од 2 397 ha 52 a 41 m² (56,70%) у оквиру којег се налазе локалитети који нису под режимима заштите I и II степена.

Члан 5.

На подручју Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, на површинама на којима је утврђен режим заштите III степена, спроводи се проактивна заштита, где се могу вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора.

Осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе, на површинама на којима је утврђен режим заштите III степена, забрањују се и:

1) радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела;

2) промена намене површина која може имати утицај на темељне вредности природног добра;

3) изградња хидроенергетских објеката (брана – акумулација), укључујући и регулацију и преграђивање водотока и то на водотоцима са изразито клисурастим и кањонским долинама;

4) извођење земљаних, грађевинских и других радова којима се може оштетити, пореметити или угрозити заштићено подручје и његова околина;

5) слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водотоке;

6) руковање хемијским материјама и нафтним дериватима у количинама и на начин који могу проузроковати загађивање земљишта и вода и изазвати тровање и друге неповољне последице по биљни и животињски свет;

7) експлоатацију минералних сировина и изградња рударских објеката, осим експлоатације шљунка и песка из корита Пчиње за сопствене (личне потребе) лица која живе на заштићеном подручју, ручним алатом, обима 5 m³ годишње уз посебну дозволу управљача који је дужан да води евиденцију и надзире експлоатацију;

8) пустошење и крчење шума, као и чиста сеча шума, која није планирана као редован вид обнављања шума;

9) извођење радова на чистој сечи, пустошењу и крчењу шумског комплекса, као и свака непланска сеча и уништавање аутохтоних врста дрвећа и жбуња осим узгојносанитарних радова и активности на очувању локалитета са реликтном шумском вегетацијом;

10) сеча појединачних старих стабала, импозантних дендрометријских карактеристика, значајних за очување биодиверзитета и културног наслеђа;

11) уношење инвазивних и алохтоних врста флоре и фауне у природне екосистеме;

12) уклањање аутохтоне вегетације;

13) брање, ломљење, кидање и ископавање биљних врста у природним састојинама;

14) уништавање станишта птица, оштећивање гнезда и уништавање јаја и младунаца, узнемиравање и убијање птица, као и присвајање и уништавање других дивљих врста заштићених и строго заштићених животиња;

15) садњу, засејавање и насељавање дивљих врста биљака и животиња страних за природни, изворни биљни и животињски свет јужне Србије, осим планског и ограниченог уношења ловне дивљачи, пошумљавања и садње биљака на малим површинама и у строго контролисаним условима ради хоритикултурног уређења, заштите од водне ерозије и рекултивације деградираних површина;

16) преоравање пашњака и природних ливада, као и орање обрадивог земљишта и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процес водне ерозије и неповољне промене изгледа предела;

17) запуштање и закоровљавање обрадивог пољопривредног земљишта, путева, водотока и површина за рекреацију, као и земљишта у путном и водном појасу и у окружењу културних добара, историјских споменика и јавних чесми

18) одлагање комуналног, индустријског и грађевинског отпада, амбалаже, расходованих моторних возила, других машина и апарата, осим комуналног и

пољопривредног отпада пореклом са заштићеног подручја, који може да се одлаже на прописан начин на местима која су за то одређена и обележена;

19) нерегулисано складиштење стајског ђубрета;

20) извођење радова који могу довести до уништавања или оштећивања објеката геонаслеђа;

21) узимање фосилоносних материјала са геолошких профила;

22) оштећивање и уништавања објеката који по својим архитектонско-грађевинским одликама, времену настанка и намени представљају репрезентативне примере народног градитељства или заштићена културна добра.

23) формирање пословно-радних зона и изградња привремених или сталних индустријских и привредних објеката који би својим погонима, експлоатацијом или отпадним материјама угрозили услове животне средине, амбијенталне карактеристике простора и/или непокретна културна добра;

24) изградња септичких јама пропусног типа и свако испуштање отпадних и осочних вода у водотоке и земљиште.

Радови и активности ограничавају се на:

1) начин газдовања предвиђен и прописан посебним шумским основама за све газдинске јединице које су у заштићеном подручју;

2) изградњу и реконструкцију стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и привремених објеката само у грађевинском реону дефинисаном важећим планским документима;

3) изградњу соларних постројења (мање електране) и електрана на био-гас ограничава се на изградњу за и уз постојећа насеља односно домаћинства;

4) начин газдовања на површинама на којима се истраживањима потврди присуство строго заштићених дивљих биљних и животињских врста које су ретке и угрожене и за које су потребне додатне мере заштите. Ограничења и забране дефинишу се прописивањем мера заштите у оквиру посебних услова заштите за дате врсте и њихова станишта;

5) риболов, у складу са прописима о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.

Члан 6.

На подручју Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, на површинама на којима је утврђен режим заштите II степена спроводи се активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса.

Осим забране радова и активности, које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и члана 6. ове уредбе, у режиму заштите II степена забрањује се и:

1) уређивање простора и/или извођење радова и активности који могу да наруше утврђена својства, статичку безбедност и намену објеката са статусом непокретних културних добара;

2) изградња викендица и других породичних објеката за одмор;

3) слободно испуштање отпадних и загађујућих вода у водотоке;

4) промену намене водног земљишта;

- 5) пренамену површина на којима се налазе влажна станишта (забарене површине и др.), као и било какви захвати на њима, посебно измена хидролошког режима;
- 6) паљење ватре, осим на местима одређеним за ту намену;
- 7) уништавање и сакупљање биљних и животињских врста које су обухваћене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, односно врста које се наводе у „црвеним књигама” и „црвеним листама” флоре и фауне;
- 8) преоравање природних ливада и пашњака;
- 9) постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима;
- 10) риболов, осим излова ради научног истраживања, праћења стања водених екосистема и рибљег насеља и регулисања бројности пренамножених алохтоних врста риба, а у складу с програмом унапређења рибарства;
- 11) непланско порибљавање и уношење врста риба које су стране изворном рибљем фонду, односно уношење интродукованих (алохтоних) врста риба;
- 12) употребу свих недозвољених средстава за лов рибе (нпр. креч, хлор, конопља, експлозив, струја, мреже и др.);
- 13) активности које доводе до узнемиравања птица у периоду размножавања (март-јул), уништавање гнезда птица;
- 14) лов, осим оног дозвољеног по ловној основи и за научно-истраживачке сврхе, као и одстрел рањене и болесне дивљачи;
- 15) експлоатација минералних сировина и изградња рударских објката;
- 16) каптирање извора ради одвођења воде за водоснабдевање осим оних предвиђених важећим планским документима;
- 17) сеча која није у складу са плановима газдовања шумама;
- 18) чиста сеча ради промене врсте дрвећа или узгојних облика шуме, као и пошумљавање пашњака и природних ливада, осим на малим површинама ради заштите од експесивне и јаке водне ерозије;
- 19) пошумљавање алохтоним врстама;
- 20) фрагментација шумских комплекса;
- 21) промена вегетацијског састава без претходне сагласности надлежне установе заштите природе;
- 22) бацања смећа и отпада у јаме;
- 23) активности које доводе до значајног узнемиравања птица у периоду размножавања (март-јул);
- 24) уништавање гнезда птица;
- 25) кретање и паркирање моторних возила изван путева, осим у време шумарских радова, обављања пољопривредне делатности и у друге посебно утврђене службене сврхе;
- 26) руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађење земљишта и воде;
- 27) извођење земљаних, грађевинских и других радова којима се може оштетити, пореметити или угрозити заштићено подручје и његова околина;
- 28) неконтролисано сакупљање лековитог биља;
- 29) коришћење и уништавање строго заштићених врста биљака, животиња и гљива и предузимање активности којима би се могла угрозити њихова станишта;

30) коришћење техничких средстава која могу оштетити или уништити примерке заштићених врста, односно њихова станишта и њихово сакупљање изван прописаног периода;

31) уклањање вегетације крај река, одлагање/уношење лишћа/лисне масе, грађевине, остатака стабала и другог материјала у речна корита;

32) употреба свих недозвољених средстава за лов рибе (нпр. креч, хлор, конопља, експлозив, струја, мреже и др.) и лов рибе рукама;

33) све радње и активности којима се угрожава фауна риба и ремети њихов мрест, раст, исхрана и кретање;

34) остављање шумског отпада, насталог при санитарној сечи;

35) просецање нових јавних путева;

36) камповање и ложење ватре, осим на местима која су за то предвиђена.

Радови и активности ограничавају се на:

1) извођење хитних и неопходних санационих шумских радова након акцидентних ситуација приликом ветролома, ветроизвала, пожара, каламитета инсеката;

2) формирање шумских и пољопривредних монокултура;

3) конверзију шумских површина;

4) каптирање извора за потребе водоснабдевања постојећих домаћинстава;

5) газдовање шумама и шумским земљиштима утврђеним у плановима и основама газдовања шумама, газдовање блиско природном, којима се обезбеђује одржавање постојећих шумских екосистема и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама;

6) традиционално коришћење камена, глине и другог материјала за локалне потребе;

7) сечу обнављања шума мањим интензитетом у више наврата;

8) изградњу објеката туристичког смештаја, угоститељства, туристичке инфраструктуре на изградњу мањих објеката за презентацију природних вредности или објеката у традиционалном стилу;

9) реконструкцију, санацију и адаптацију стамбених и економских објеката пољопривредних домаћинстава;

10) изградњу објеката за конвенционално гајење домаћих животиња и дивљачи у оквиру постојећих сеоских домаћинстава;

11) примену хемијских средстава на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност Министарства;

12) изградњу објеката у функцији непокретних културних добара;

13) изградњу објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре стамбених и економских објеката пољопривредних и шумских газдинстава, само на објекте који не утичу негативно на повољнији положај животињских или биљних врста, њихових станишта, природних вредности, лепоту и очуваност предела

14) санитарни лов дивљачи и планско регулисање бројности популација ловних врста;

15) изградњу подземних инфраструктурних водова.

Члан 7.

На подручју Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, на површинама на којима је утврђен режим заштите I степена спроводи се строга заштита, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

Осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и чл. 5. и 6. ове уредбе, у режиму заштите I степена забрањује се и:

- 1) сви радови и активности, осим научних истраживања и строго контролисаних активности усмерених ка очувању и унапређивању постојећег стања екосистема;
- 2) коришћење природних ресурса;
- 3) изградња објеката.

Радови и активности ограничавају се на:

- 1) научна истраживања и праћење природних процеса;
- 2) контролисану (бројно, временски и просторно) посету искључиво ради стручне едукације;
- 3) обележавања граница;
- 4) спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност министарства надлежног за послове заштите животне средине (у даљем тексту: Министарство).

Члан 8.

Предео изузетних одлика „Долина Пчиње”, поверава се на управљање Српској православној цркви – Православна епархија Врањска (у даљем тексту: Управљач).

У обављању законом утврђених послова управљања заштићеним подручјем, Управљач је овлашћен и дужан нарочито да: организује чуварску службу; обележи заштићено подручје и подручје заштитне зоне; донесе план управљања, годишњи програм управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби; води евиденције о природним вредностима и људским активностима; обавештава кориснике заштићеног подручја и заштитне зоне о могућностима за обављање радова и активности; учествује у поступку утврђивања накнаде за ускраћивање или ограничавање права коришћења; издаје сагласности и одобрења; прати стање и води евиденције о природним вредностима, непокретностима и људским активностима; утврђује и наплаћује накнаде за коришћење заштићеног подручја.

Члан 9.

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, спроводи се према плану управљања који доноси Управљач на период од десет година (у даљем тексту: План управљања), са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе.

План управљања садржи циљеве и приоритетне задатке очувања повољног стања заштитне зоне, као и превентивне мере заштите од пожара у складу са законом којим се уређује заштита од пожара и прописима донетим на основу тог закона.

План управљања Управљач доноси и доставља министарству надлежном за послове заштите природе (у даљем тексту: Министарство) најкасније у року од десет месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

У поступку давања сагласности на План управљања, министарство прибавља мишљења министарстава надлежних за послове науке, просвете, туризма, просторног планирања, водопривреде, рударства, пољопривреде, шумарства и финансија.

Управљач је дужан да једном у три године анализира спровођење Плана управљања и остварене резултате и по потреби изврши његову ревизију.

До доношења Плана управљања, Управљач врши послове на основу годишњег програма управљања који је дужан да донесе и достави Министарству на сагласност у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Годишњи програм управљања из става 6. овог члана садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социоекономског развоја; приказ конкретних послова на изради и доношењу управљачких докумената, првенствено Плана управљања, акта о унутрашњем реду и чуварској служби и акта о накнади за коришћење заштићеног подручја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

Члан 10.

Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

У оквиру садржине прописане Законом о заштити природе, правилником се ближе утврђују забрањени радови и активности, као и правила и услови обављања радова и активности који су допуштени на подручју Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, Правилник се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Члан 11.

Управљач је дужан да на прописан начин обележи Предео изузетних одлика „Долина Пчиње”, његове спољне границе и границе површина, односно локалитета са режимом заштите II и III степена најкасније у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Управљач је дужан да у сарадњи са Републичким геодетским заводом и Заводом за заштиту природе Србије, извршити идентификацију граница Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, на терену, дигиталној ортофото карти и катастарском плану, у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

Члан 12.

Управљач ће у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе израдити софтверско решење о природним и створеним вредностима, непокретностима,

активностима и другим подацима од значаја за управљање Пределом изузетних одлика „Долина Пчиње”,

Члан 13.

Управљач може прогласити рибарско подручје у оквиру граница Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, на основу претходно прибављене сагласности министра, у складу са законом којим се уређује заштита и одрживо коришћење рибљег фонда.

Члан 14.

Висину накнаде за коришћење Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, својим актом утврђује управљач, у складу са законом који дефинише накнаде за коришћење јавних добара.

Члан 15.

Управљач је дужан да у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе, формира Савет корисника у циљу међусобне сарадње и обезбеђивања интереса локалног становништва и других корисника заштићеног подручја.

Члан 16.

Средства за спровођење Плана управљања Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, обезбеђују се из буџета Републике Србије, од накнаде за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених обављањем делатности Управљача и из других извора у складу са законом.

Члан 17.

Плански документи, планови, програми и основе из области шумарства, ловства, управљања рибљим фондом, водопривреде, пољопривреде и туризма и други програми и планови који се односе на коришћење природних ресурса и простора у заштићеном подручју Предела изузетних одлика „Долина Пчиње”, усагласиће се са Просторним планом Републике Србије, овом уредбом и Планом управљања из члана 9. ове уредбе.

Члан 18.

Даном ступања на снагу ове Уредбе, престају да важе одредбе Уредбе о заштити Предела изузетних одлика Долина Пчиње, односно Уредбе о изменама и допунама Уредбе о заштити Предела изузетних одлика Долина Пчиње („Службени гласник РС“, бр. 55/1996 и 2/2003).

Члан 19.

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број:

У Београду, 2023. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић, с.р